

Bakgrunn for vedtak

Ala kraftverk

Vang kommune i Oppland fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Skagerak Kraft AS
Referanse	201200673-34
Dato	30.11.2016
Notatnummer	KSK-notat 38/2016
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Steinar Pettersen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

Skagerak Energi AS søker om å få utnytte et fall på 370 m i Ala, fra inntak på kote 830 ned til kraftstasjon på kote 460. Vannveien er planlagt som 760 m tunnel/sjakt og 650 m nedgravd rørgate. Middel vannføringen ved inntaket er beregnet til 0,96 m³/s, og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,92 m³/s. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring i 1560 m av Ala. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 67 l/s hele året. Kraftverket vil ha en installert effekt på 5,98 MW, noe som vil gi en årsproduksjon på om lag 15,1 GWh i et gjennomsnittså.

Vang kommune tilrår at det blir gitt konsesjon. **Fylkesmannen i Oppland** vil ikke motsette seg at det blir gitt konsesjon, selv om en utbygging vil innebære inngrep i krevende terreng. Fylkesmannen ber om at kommunens vurdering vektlegges. **Oppland fylkeskommune** frarår at det blir gitt konsesjon til Ala kraftverk, da det dramatiske fossefallet Alagilet er et landskapselement av regional betydning. **FNF Oppland** er negativ til utbygging begrunnet i hensynet til biologisk mangfold, friluftsliv og landskap. **DNT Valdres** mener det er viktig med en minstevannføring som ivaretar opplevelseskvaliteten. **Ørrin – Norsk ornitologisk forening (NOF) Valdres** er negativ til utbygging, og viser til at det er minst én hekkelokalitet for fossefall på strekningen. **Naturvernforbundet i Oppland/Valdres** er negativ til utbygging bl.a. pga. hensynet til biologisk mangfold og fosselandskapet. **Statens vegvesen** påpeker at kryssing av E 16 må behandles som egen sak, men at rørgate under eksisterende bru ikke kan aksepteres. **Eidsiva Nett AS** bekrefter at det er kapasitet i eksisterende nett.

En utbygging etter omsøkt plan vil gi om lag 15,1 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Dette er en produksjon som er mye for småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De tre siste årene (2013-15) har NVE klarert drøyt 2,0 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til kraftverket må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets retningslinjer for utbygging av små vannkraftverk. Videre må de samlede ulempene ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

Ala kraftverk vil produsere 15,1 GWh i et gjennomsnittså og ha en utbyggingskostnad som er vanlig for småkraftverk. En eventuell utbygging vil berøre en bekkeløft med B-verdi, men avbøtende tiltak vil kunne begrense de negative konsekvensene for vegetasjonen i kløfta. Alas vannstreng har en viss landskapsmessig betydning med en markert foss øverst i Alagilet. Fossen er lite synlig fra omgivelsene, utenom helt lokalt, og siden området har begrenset betydning for friluftsliv og andre brukerinteresser, legges det ikke avgjørende vekt på dette forholdet i konsesjonsvurderingen. Vannveien vil være i tunnel over det meste av strekningen. Terrenginngrepene vil være moderate og lite synlige fra avstand.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Skagerak Energi AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Ala kraftverk. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Innhold

Sammendrag	1
Småkraftpakke Valdres	3
Søknad	5
Høring og distriktsbehandling	8
NVEs vurdering.....	13
NVEs konklusjon	19
Forholdet til annet lovverk	20
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven	21
Kart.....	24

Småkraftpakke Valdres

NVE har foretatt en samlet behandling av fem søknader om tillatelse til bygging av småkraftverk i kommunene Nord-Aurdal og Vang. De respektive *bakgrunn for vedtak*-notatene for de fem søknadene er angitt i tabellen under.

KOMMUNE	KRAFTVERK	PRODUKSJON (OMSØKT)	PRODUKSJON (GITT)	KOSTNAD (Kr/kWh i 2015-tall)	KSK- NOTAT NR.
Nord-Aurdal	Sundheimselvi	24,1	0,0	4,47	36/2016
Vang	Ala	15,1	15,0	4,02	38/2016
Vang	Føssaberge	17,2	16,4	4,24	39/2016
Vang	Gipa	5,7	0,0	5,09	37/2016
Vang	Rysna	9,2	8,4	3,48	40/2016
Sum		71,3	39,8		

En samlet behandling av sakene er valgt for å gjøre det enklere for NVE å vurdere samlet belastning av de konsesjonsøkte tiltakene og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. Samlet høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

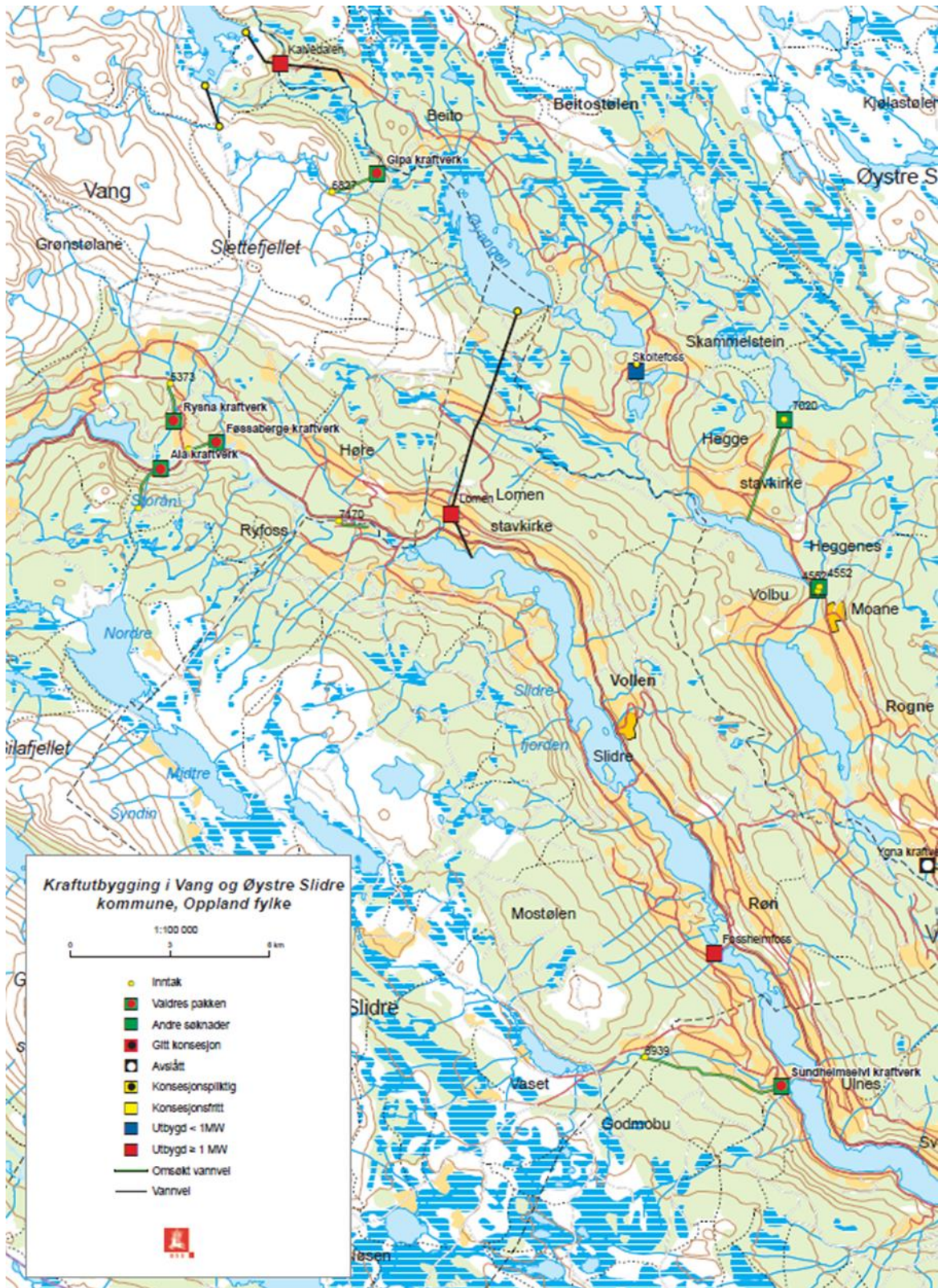
Under behandling av de fem søknadene i Valdrespakka har NVE vurdert hver enkelt sak for seg og vurdert sumvirkningene av eksisterende og nye utbygginger der hvor NVE har funnet dette relevant.

I høringsperioden for sakene fremmet Fylkesmannen i Oppland innsigelse til Sundheimselvi kraftverk på grunn av konsekvenser for naturmangfold. Fylkesmannen fremmet også en betinget innsigelse til Føssaberge kraftverk. Innsigelsen gjøres gjeldende dersom ikke Fylkesmannens merknader tas til følge i NVEs vedtak. Oppland fylkeskommune har fremmet innsigelse til søknaden om Rysna kraftverk inntil undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt, og tiltakets forhold til automatisk fredede kulturminner er endelig avklart. NVE har ikke sett det nødvendig å avholde innsigelsesmøter siden innsigelsene er imøtekommet i våre vedtak.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene ved tre av de omsøkte kraftverkene er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Ala, Føssaberge og Rysna kraftverk.

NVE mener at ulempene ved bygging av Gipa og Sundheimselvi kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er dermed ikke oppfylt for disse sakene og søknadene avslås.

Samlet vil NVEs positive vedtak gi inntil 39,8 GWh i ny fornybar energiproduksjon. Vi mener dette vil gi et bidrag til å oppfylle kravet i den felles sertifikatordningen inngått med Sverige. Disse prosjektene vil etter vårt syn ikke ha vesentlige negative virkninger for allmenne interesser.

Figur 1: Oversiktskart for småkraftpakke Valdres

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Skagerak Kraft AS, datert 10.04.2015:

«Søknad om konsesjon for å bygge og drive Ala kraftverk i Vang kommune i Oppland fylke

Skagerak Kraft AS ønsker i samarbeid med lokale grunneiere å utnytte deler av vannfallet i Ala i Vang kommune i Oppland fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- å bygge Ala kraftverk i Vang kommune

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- Bygge og drive Ala kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og nettanlegg som beskrevet i søknaden.

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning. Vi ber om en snarlig behandling av søknaden.»

Ala kraftverk, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG		Hovedalternativ
Nedbørfelt	km ²	48,37
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	30,3
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	19,85
Middelvannføring	l/s	960
Alminnelig lavvannføring	l/s	67
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	100
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	56
KRAFTVERK		
Inntak	moh.	830
Avløp	moh.	460
Lengde på berørt elvestrekning	m	1560
Brutto fallhøyde	m	370
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,498
Slukeevne, maks	l/s	1920
Minste driftsvannføring	l/s	100
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	67
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	67
Tilløpsrør, diameter	mm	900
Tunnel, tverrsnitt	m ²	14
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1550
Installert effekt, maks	MW	5,98
Bruktid	timer	2522
PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	3,8
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	11,3
Produksjon, årlig middel	GWh	15,1

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill.kr	61
Utbyggingspris	kr/kWh	4,02

Ala kraftverk, elektriske anlegg**GENERATOR**

Ytelse	MVA	6,5
Spenning	kV	6,6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	6,5
Omsetning	kV/kV	22/6,6

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	m	700
Nominell spenning	kV	22
		Jordkabel

Om søker

Skagerak Kraft er søker på vegne av et fremtidig driftsselskap for Ala kraftverk. Dette vil bli eid av Skagerak Kraft og familien Hagerup med ca. eierandel på 51/49 %.

Skagerak Kraft, som driver produksjon og engrosomsetning av elektrisk kraft, er et heleid datterselskap av Skagerak Energi AS. Skagerak Kraft AS har 25 heleide kraftverk. Kjell og Arnbjørg Hagerup eier ca. 49 % av fallet i Ala. Det er stiftet et eget felleierlag, og dette vil blir stiftet et eget driftsselskap for bygging og drift av Ala Kraftverk.

Beskrivelse av området

Ala renner nordover fra Midtre og Nordre Syndin med uløp i Begna like sør for Vangsmjøsa. Tidligere hadde Ala avløp til Strondafjorden via Sundheimselvi, men pga. senking av Midtre og Nordre Syndin i 1717 har avløpet fra disse vannene vært via Ala.

Ved Midtre og Nordre Syndin er det et åpent fjellandskap omkranset av støler og hytteområder med fjell over 1500 m. Det er bilveier inn i området. Fra Alaoset ved utløpet av Midtre Syndin renner elva gjennom et relativt flatt område ned til planlagt inntak. Herfra faller elva bratt ned Alagilet ned til Storåni (Begna). I nedre del av tiltaksområdet krysses E16 og en 22 kV kraftlinje, og området er ellers preget av jord- og skogbruksvirksomhet. Rørtraseen skal etter planen krysse en campingplass.

Teknisk plan*Inntak*

I Ala er det planlagt en betongdam med største høyde/bredde på hhv. 4 m og 2,5 m ved Hugastølen på kote 830. Herfra ledes vannet i et 140 m nedgravd, ikke trykksatt rør til en inntakskonstruksjon med inntaksbasseng og luftehus. Dammen i Ala får fritt overløp, og det vil bli etablert et arrangement for minstevannføring i dammen.

Vannvei

Fra inntaksbassenget vil vannveien gå i boret/sprengt tunnel ned til kote 580. Herfra vil vannveien bli en nedgravd rørgate med diameter 900 mm over en lengde på 650 m. Anleggsbredden er anslått til 20 m. Rørgaten skal krysse Ala på oversiden av E 16, enten som et selvbærende stålrør over elva, eller nedgravd under elva. Vannveien skal også krysse under E 16. Rørgaten vil bli gjenfylt og det skal legges til rette for naturlig revegetering med stedege masser.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen skal plasseres på kote 460 med direkte avløp til Storåni, ca. 250 m nedstrøms Alas utløp i denne. Brutto fallhøyde blir ca. 370 m. Utføringen av kraftstasjonen skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og i samråd med kommunen. Grunnflaten blir på 60-80 m², og totalt arealbehov blir 2 daa i anleggsfasen og noe mindre i driftsfasen. Kraftverket er planlagt med en peltonturbin med installert effekt på 6,0 MW.

Nettilknytning

Det må legges en ca. 700 m lang jordkabel med spenning 22 kV fram til eksisterende 22 kV kraftledning ved Øylo. Søker har en dialog med Vang Energiverk om nettilknytning. På grunn av flere planer om kraftutbygging i området, vurderer Vang Energiverk nettførsterkninger i området.

Veier

Det må etableres en vei på ca. 200 m fram til kraftstasjonen, hvorav halvparten er oppgradering av eksisterende veg. Det vil bli benyttet samme avkjøring fra E 16 som til campingplassen.

Til påhugget må det etableres en 500-600 m lang vei med skogsbilveistandard, delvis som oppgradering av eksisterende traktorvei.

I inntaksområdet må det lage adkomstveier på i alt 450 m fram til inntaksdammen i Ala og luftemagasinet på toppen av boresjakten.

Ryddebelter langs nye veier er anslått til å bli inntil 10 m.

Massetak og deponi

Det vil bli etablert et massedeponi på inntil 5000 m³ ved tunnelpåhugget. Noe av massene blir brukt til vegbygging ved etablering av kraftverket. Søker ønsker å legge til rette for lokal utnyttelse av massene, men en eventuelt permanent tipp vil bli arrondert og tilsådd. Borekaks fra sjakten vil bli brukt til igjenfylling av rørgaten og til toppdekke på veier.

Arealbruk

En utbygging vil i driftsfasen utnytte arealer på i alt ca. 9 daa, mens ytterligere legge beslag på ca. 27 daa, hvorav rørtraseen vil omfatte det største, midlertidige arealbeslaget på ca. 16 daa.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Tiltaksområdet er i arealdelen til kommuneplanen for Vang kommune lagt ut som LNF-område. Det foreligger ingen kommunale reguleringsplaner for området.

Samlet plan for vassdrag

En utbygging av Ala sammen med Sundheimselvi var plassert i kategori 2 i Samlet plan. Stortinget har ved behandlingen av energimeldingen den 13.06.2016 avviklet Samlet plan for vassdrag.

Verneplan for vassdrag

Midtre og Nordre Syndin og Helin ble vernet i Verneplan I i 1973. I vernevedtaket er det åpnet for å kunne vurdere en overføring av avløpet fra disse vannene til Sundheimselvi.

Grunnlaget for vernet var Helins betydning for ferskvannsforskningen og den nære beliggenheten til den 35 km² store området med fredning av plantelivet som ligger mellom Helin og Syndin. Det ble også vektlagt at det er få sjøer av noen størrelse i Vang kommune som ikke er regulert.

Nasjonale laksevassdrag

Det er ikke laks eller andre anadrome fiskearter i Ala.

Andre verneområder

I fjellområdet mellom Syndin og Helin ovenfor tiltaksområdet er Helin plantepark vernet med et generelt forbud mot plantesamling.

Eventuelle fylkesvise eller kommunale planer for småkraftverk

Det foreligger ingen fylkeskommunale eller kommunale planer for småkraftverk.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn sammen med 4 andres søknader i Valdres. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 21.09.2015 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen, FNF, Ørrin/NOF Valdres og grunneierne. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Vang kommune fattet følgende vedtak i kommunestyremøte den 24.09.2015:

*«Vang kommune tilrår at det blir gjeve konsesjon til Rysna, Ala og Gipa.
... ...»*

Fra saksframlegget gjengir vi administrasjonens vurdering av søknaden:

«Siden vassføringa i Ala er lita om vinteren, vil eit kraftverk har stort sett berre bidra med sumarkraft. Mengda vinterkraft er beskjedne. Dei største ulempene ved tiltaket er dei landskapsmessige; inngrepa er store og i eit krevjande terreng. Dette vil gje vesentlege dårlegare landskapsverknad. Bekkekløfta, som ikkje er grundig undersøkt, husar sannsynlegvis ein fuktigheitskrevjande flora med fleire raudlista artar. Denne vil óg bli skadelidande ved ei ev. utbygging. «Føre-var-prinsippet», jf. Naturmangfaldloven § 9, må tillegjast vekt her, då ein

ikkje har tilstrekkeleg kunnskap til å vurdere konsekvensane utbygginga vil ha for økosystemet i bekkekløfta.

Rådmannen stiller òg spørsmålsteikn med samfunnsnytta av tiltaket. Han meiner at dei negative konsekvensane som tiltaket førar med seg for landskapet og økosystemet i bekkekløfta er større enn dei positive aspekta utbygginga (kraftproduksjonen) vil føre med seg.»

Fylkesmannen i Oppland har i brev datert 19.08.2015 gitt følgende uttalelse:

«Fylkesmannen ser ikke at en utbygging i Ala vil medføre store konsekvenser på naturverdier av nasjonal verdi og vil derfor ikke motsette seg at det gis konsesjon for etablering av Ala kraftverk. En utbygging vil imidlertid innebære et stort inngrep i et krevende terreng, som kan gi betydelig negativ landskapsvirkning. Kraftproduksjonen, og da spesielt produksjonen i vinterhalvåret, er meget beskjeden, og det er grunn til å stille spørsmålsteign ved om samfunnsnyttan forsvarer ulempene ved et så stort inngrep. Vi finner det naturlig at dette vurderes av Vang kommune og at NVE legger stor vekt på kommunens vurdering. I en ev. konsesjon må det stilles følgende vilkår:

- *Slipp av minstevannføring forbi inntaksdammen på 0,067 m³/sek hele året.*
- *Krav til restaurering og istandsetting etter fysiske inngrep i forbindelse med anleggsarbeider.*
- *Hjemmel til å pålegge utbygger å utrede og gjennomføre biotoptiltak på den strekningen som berøres av utbyggingen.*
- *Standard naturforvaltningsvilkår.*
- *Der rørgate og jordkabel berører dyrket mark, må berørt areal tilbakeføres til dyrket mark ved avslutning av anlegget. Rørgate over dyrket mark må legges minimum 1,2 m dypt. For utførelse av arbeid på dyrket mark må dette utføres i tråd med prinsipper som framgår av Bioforsk Rapport Vol. 7 Nr. 181 2012 Flytting av oppdyrket jordsmonn for reetablering av jordbruksarealer. Kap. 2.2.1-2.2.3.*
- *Krav om permanent istandsetting av massetipp innen en fastsatt frist etter avsluttet utbygging.*
- *Det forutsettes at omsøkt slukeevne fastsettes som maksimal tillatt slukeevne i en ev. tillatelse.»*

Oppland fylkeskommune har den 08.09.2015 fattet følgende vedtak i fylkesutvalget:

«I samsvar med fylkesrådmannens innstilling fattet fylkesutvalget slikt enstemmig vedtak:

1. *Oppland fylkeskommune fraråder å bygge ut fossefallet Alagilet, da det i sin dramatiske karakter må betraktes som et landskapselement av regional verdi.*
2. *Dersom Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) likevel finner at samfunnsnyttan ved en utbygging er så stor at konsesjon blir gitt, forventer Oppland fylkeskommune at en stiller følgende vilkår:*
 - a. *Tilstrekkelig minstevannføring forbi inntaksdammen*
 - b. *Standard naturforvaltningsvilkår.*
3. *Fylkeskommunen vurderer hovedalternativet til rørgatetrasé til å være i mindre konflikt med kulturminner enn skissert alternativ II.»*

Fylkesrådmannen har følgende konklusjon i sin saksframstilling:

«Når en vurderer konsesjonssøknaden for Ala kraftverk isolert, og også opp mot de fire andre kraftverkene i Valdrespakken, er det den negative påvirkningen utbyggingen vil ha på det spektakulære Alagilet som skiller seg ut. Det er berettiget å stille spørsmål ved om en bør foreta utbygging av Ala som har slike opplevelseskvaliteter, og som er et av få uberørte vassdrag i en region sterkt påvirket av vannkraftutbygging. I tillegg har prosjektet betydelig negativ påvirkning på sårbare naturtyper og rødlistearter. For dette teamet henviser vi til Fylkesmannens faglige vurderinger. Fylkeskommunen har gjennom regional plan for klima og energi 2013-2024 med tilhørende handlingsprogram, vedtatt i fylkestinget i 2013, tilkjennegitt en tydelig offensiv holdning til utbygging av vannkraft, noe fylkesrådmannen tar i betraktning.

Fylkesrådmannen vil i denne saken sterkt vektlegge vassdragets uberørthet og dramatiske karakter. Ut i fra fylkeskommunens ansvar for ivaretagelse av landskapskvaliteter frarår fylkesrådmannen utbygging av Alagilet.»

Statens vegvesen Region øst har i brev datert 13.08.2015 gitt følgende uttalelse:

«...

*Det er planlagt at rørgata skal krysse E16. Løsning for kryssing E16 og detaljert plassering må tas som egen sak. Alternativt forslag med rørgate under eksisterende bru på E16 kan vi med bakgrunn i fremtidig drift og vedlikehold av veggen **ikke** akseptere.»*

Eidsiva Nett AS har uttalt følgende i brev datert 09.07.2015:

«Regionalnettet har kapasitet til å ta imot planlagt innmating, men i perioder med stor produksjon er regionalnettet i området tungt belastet med tilsvarende høye marginaltapp.

Løsning for nettilknytning og nødvendige tiltak avhenger av hvor mange av de omsøkte kraftverkene som gis konsesjon og bygges ut. Det vil være nødvendig med en koordinasjon mellom Eidsiva Nett AS som regionalnettseier og de lokale nettselskapene for å finne den samfunnsøkonomisk riktige løsningen.

... ..

Ala kraftverk, Føssaberge kraftverk og Rysna kraftverk må ses i sammenheng. Disse knyttes mot Vang Energiverks distribusjonsnett, og produksjonen mates inn mot Lomen transformatorstasjon. Her er det kapasitet i dagens nett til å ta imot produksjon fra disse tre kraftverkene da transformatorkapasiteten i Lomen er 20 MVA.»

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Oppland har gitt uttalelse i brev datert 21.08.2015. FNF Oppland mener det er viktig at utbyggingsplanene i området behandles samlet slik at sumvirkninger og samlet balastning kan vurderes. Det reises imidlertid tvil om dette blir godt nok ivarettatt ved vassdragsutbygginger, og om kartleggingene i konsesjonssøknadene er tilstrekkelig når det gjelder avklaring av konsekvensene for natur- og friluftslivsverdiene. Når det gjelder søknaden for Ala, har FNF Oppland følgende merknader:

«Mektig juv med imponerende fossefall like etter inntaket. Går elles i juv og er godt synlig. Elva har områder med naturmangfoldbetydning med bekkeløfter og fossesprutsoner. En rødlistet art; smånøkkel. Betydelig friluftslivs- og opplevelsespotensiale knyttet til utsikt mot fossen og juvet nedenfor Hugakollen. Bygging av Ala kraftverk vil ha virkninger form minst en hekkelokalitet for fossefall.

... ..

Forum for natur og friluftsliv Oppland mener at utbygging av slike kraftverk ikke vil være samfunnsmessig nødvendig av hensyn til behovet for ny kraft. Energifrigjøring er etter vårt syn et viktigere tiltak enn ny produksjon med negative konsekvenser for landskap, friluftsliv og natur.

På bakgrunn av overnevnte momenter vil vi råde NVE til å stanse utbyggingsplanene for de skisserte kraftverkene.»

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) avd Oppland (Ørrin) har i brev datert 21.08.2015 gitt uttalelse til småkraftsøknadene i Valdres med vekt på fugl generelt og fossekall spesielt. Alle fem elvene regnes av Ørrin som gode fossekallelver. Det påpekes derfor at det er bra at søknadene behandles samlet. Småkraftutbygging kan påvirke både hekkelokaliteter og næringsøkområder. Avbøtende tiltak som tilstrekkelig minstevannføring, opphenging av hekkelasser, begrensning av utbyggingsstrekning og kanalisering av restvannføring vil være viktig.

For Ala kraftverk er det påpekt at det er minst en hekkelokalitet for fossekall. Ørrin fraråder en utbygging av Ala sammen med de øvrige 4 småkraftsøknadene. Det er i tillegg i e-post den 31.08.2015 reist spørsmål ved om det er gjort tilstrekkelig god biomangfoldkartlegging, da de ved befaring i området har registrert en rødlistet soppart som ikke er kartlagt i forbindelse med konsesjonssøknaden.

Naturvernforbundet i Oppland og Naturvernforbundet i Valdres (NNF) har gitt felles uttalelse i brev datert 20.08.2016. De er generelt av den oppfatning at uberørte vassdrag i Valdres og Oppland bør forbli uberørte av vannkraftutbygging, og dette gjelder også alle de 5 omsøkte småkraftsøknadene. Alle vil påvirke rødlistearter og viktige naturtyper, og søknadenes vurderinger av samlet belastning vurderes generelt som svake.

For Alas del pekes det på at en utbygging vil berøre viktige naturtyper og rødlistearter i tillegg til en spektakulær foss. Ala er av Naturvernforbundet vurdert å ha en viktighet noe bak Sundheimselvi og Føssaberge, men på linje med Gipa og noe foran Rysna.

DNT Valdres skriver i brev datert 21.08.2015 følgende om alle 5 søknadene:

«Disse kraftverkene berører – i motsetning til planene om utbygging i Vinda – i mindre grad etablerte og mye brukte turstier. De vil imidlertid ha konsekvenser for vannføringen i elvelandskap i kløfter og «ville» omgivelser som er spennende å oppsøke og som gir naturopplevelser av en spesiell kvalitet.

Generelt er derfor vårt synspunkt at grensene for minstevannføring bør settes så høyt at denne opplevelseskvaliteten ikke forringes. Vi er sterkt i tvil om hvorvidt de foreslåtte nivåene ligger tilstrekkelig høyt for å kunne ivareta dette hensynet.»

Skagerak Kraft AS har i notat datert den 14.09.2015 kommentert høringsuttalelsene. Kommentarene til Vang kommunes uttalelse er ikke knyttet til kommunens positive vedtak, men rådmannens innstilling, som frarådte at det ble gitt konsesjon. Vi gir en kort sammenfatning er søkers kommentar her:

Søker viser til at Ala kraftverk er et relativt stort småkraftverk som vi bidra økt fornybar energiproduksjon. Det gjøres rede for hvordan hydrologien vil bli påvirket. Terrenginngrepene vil etter søkers syn bli små, i motsetning til rådmannens syn, og søker er heller ikke enig i at bekkeløfta er dårlig kartlagt hva gjelder biologisk mangfold. Det påpekes til slutt at Ala kraftverk vil gi små, men

viktige ringvirkninger i anleggs- og driftsperioden, og er dermed ikke enig i rådmannens oppfatning at en utbygging vil gi liten lokal samfunnsnytte.

For øvrig har Skagerak kraft følgende kommentarer til høringsuttalelsene:

Fylkesmannen i Oppland:

«[... ...]

Vi er enig med fylkesmannen i at utbyggingen planlegges i et krevende terreng. Store deler av utbyggingen er av denne grunn planlagte med tunnel/boret rørgate uten terrenginngrep i dagen. Me de forutsetninger som er skissert i konsesjonssøknaden og de vilkår fylkesmannen foreslår for utbyggingen vil landskapsinngrepene etter vår vurdering bli beskjedne. [...]

Vi er for øvrig i det alt vesentlige enige med fylkesmannens forslag til vilkår for utbyggingen.»

Oppland fylkeskommune:

«Landskap

Etter Skageraks vurdering vil Alagilets opplevelsesverdi for besøkende i området være svært stor også etter en utbygging. Konsekvensene ved en utbygging for Alagilet er som fylkeskommunen sier knyttet til redusert vassføring. Vassføringen vil også være god etter utbygging, [...].

[... ...]

Skagerak mener at viktige landskaps- og opplevelsesverdier i tilknytning til Alagilet i liten grad vil bli berørt selv om vassføringen blir noe redusert når kraftverket er i drift. Utbyggingen vil i liten grad blir synlig fra omkringliggende områder. Vi konstaterer at fylkeskommunen har en offensiv holdning til utbygging av vannkraft. Etter vår vurdering er en slik holdning lite forenlig med å frarå en utbygging av Ala som etter vår vurdering har relativt moderate konsekvenser, både sett i forhold til oppnådd kraftproduksjon og i forhold til sammenlignbare vannkraftprosjekter av samme størrelse.

Kulturminner

Utbygger slutter seg til fylkeskommunens vurderinger og er enig i at valgt hovedalternativ for rørgaten er å foretrekke.»

Søker er i stor grad enig i uttalelsen fra DNT Valdres, og på peker at de ønsker å ta hensyn til momentene ved fastsettelse av minstevassføring og slukeevne. I kommentaren til FNF Oppland og Naturvernforbundets uttalelse gis det uttrykk for at konsesjonssøknaden etter søkers syn gir en god beskrivelse av konsekvensene av en utbygging, og det vises til at også Fylkesmannen mener at beslutningsunderlaget er tilfredsstillende. Det påpekes også at søknadens opplysninger om fossefall og vintererle sammenfaller med Ørrins vurdering av dette.

Søker tar ellers uttalelsen fra Statens vegvesen til etterretning og vil samarbeide med Eidsiva Nett og lokale nettselskap for å finne best mulig løsninger for nettilknytning.

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Kraftverket utnytter et nedbørfelt på 48,37 km² ved inntaket, og middelvannføringen er beregnet til 0,96 m³/s. Effektiv innsjøprosent er på 10,5 %. Det er ikke breer i nedbørfeltet. Avrenningen er stabil fra år til år med dominerende vårflom. Laveste vannføring opptrer gjerne om vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 100 og 56 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket er beregnet til 67 l/s. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 1,92 m³/s og minste driftsvannføring 0,1 m³/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 67 l/s hele året. Ifølge søknaden vil dette medføre at 60,7 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 200 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring på 67 l/s, vil dette gi en restvannføring på ca. 377 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året. Det meste av dette vil komme i flomperioder. De store flomvannføringene blir i liten grad påvirket av utbyggingen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 43 dager i et middels vått år. I 131 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 13 l/s ved kraftstasjonen.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Produksjon og kostnader

Med bakgrunn i de hydrologiske dataene, som er lagt frem i søknaden, har søker beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Ala kraftverk til omtrent 15,1 GWh fordelt på 3,8 GWh vinterproduksjon og 11,1 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 61 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 4,02 kr/kWh som er i gjennomsnittssjiktet for omsøkte småkraftverk i de senere år.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Utbyggingskostnadene er omtrent som gjennomsnittet for omsøkte småkraftverk de siste årene og ligger under gjennomsnittet for vindkraftverk. Det er vår vurdering at tiltaket sannsynligvis er lønnsomt når det inngår i elsertifikatsystemet.

Naturmangfold

Om kunnskapsgrunnlaget

Som et ledd i å bedre kunnskapsgrunnlaget for behandlingen av søknader om små kraftverk, har NVE fått gjennomført et forsknings- og utviklingsprosjekt (FoU-prosjekt) med etterundersøkelser av vegetasjon og naturtyper i elver med planlagte småkraftverk og sammenholdt disse mot søkerens egne biomangfoldkartlegginger. Prosjektet er gjennomført av Miljøfaglig Utredning i samarbeid med Biofokus. I overkant av 20 småkraftsaker ble valgt i Hordaland, Oppland (Valdres) og Buskerud (Hallingdal). Alle søknadene i småkraftpakke Valdres er omfattet av prosjektet.

Det faktagrunnlaget som er framkommet gjennom FoU-prosjektet, er innarbeidet i søknaden for Ala kraftverk. Dette gjelder registreringer av én naturtype og tre rødlistearter.

NOF har konkret reist spørsmål om kvaliteten på biomangfoldkartleggingen. Vi viser i den forbindelse til vår vurdering at tiltaket i forhold naturmangfoldloven § 9 under.

Naturtyper og arter

Det er avgrenset og beskrevet to naturtypelokaliteter i influensområdet til Ala kraftverk: en skogsbekkekløft med verdi viktig (B), som omfatter det meste av utbyggingsstrekningen, og en engpreget erstatningsbiotop nedenfor E 16 med lokal verdi (C). Sistnevnte er lokalisert på en campingplass.

I skogsbekkekløfta er det registrert 5 rødlistede arter etter rødlista fra 2015, alle nær truet (NT). I tillegg er den sterkt truede småblæreglye (EN) registrert utenfor kraftverkets influensområde, og det foreligger opplysninger i artsdatabanken om et tidligere funn av smånøkkel (NT) i influensområdet. Ifølge søkers konsulent, er det gjort ett funn av taiganål i kategorien VU (sårbar), og det vises til etterundersøkelsene. I etterundersøkelsene framgår det imidlertid ingen registreringer av denne lavarten.

Som grunnlag for verdifastsettelsen er det lagt vekt på at kløfta er lite påvirket av menneskelig aktivitet, den har forekomst av rødlistede og krevende arter fra flere artsgrupper, og den er generelt artsrik. Pga. tilgjengelighet er ikke hele bekkekløfta befart/kartlagt. NOF har senere gjort en registrering av en køllesopp, enten rosakøllesopp (VU) eller gråfiolettkøllesopp (NT).

Den engpregede erstatningsbiotopen har forekomster av naturengplanter og beitemarkssopp, bl.a. svartdugget vokssopp, som nå har status LC (livskraftig). Det kan være et potensial for flere beitemarkssopp, også rødlistede arter.

Utover dette er det observert fossekall og vintererle i influensområdet, og kongeørn, hønsehauk (NT) fjellvåk og tårnfalk kan hekke i eller nær bekkekløfta, mens jaktfalk (NT) er observert på streif.

NOF har i sin uttalelse formidlet at minst én hekkelokalitet for fossekall vil bli berørt av en mulig utbygging. Til dette vil vi bemerke, at dersom det blir gitt konsesjon, kan det i medhold av vilkår om naturforvaltning gis pålegg om etablering av hekkedammer. Dette er et avbøtende tiltak som har vist seg å være effektivt.

FNF, NOF og NNF går alle imot en utbygging av Ala, bl.a. av hensyn til det biologiske mangfoldet i bekkekløfta, mens verken kommunen, Fylkesmannen eller fylkeskommunen gir uttrykk for at hensynet til det biologiske mangfoldet tilsier at søknaden bør avslås. I kommunens saksframlegg er hensynet til bekkekløfta vektlagt.

Det framgår av søknaden at konsekvensene av en utbygging for det biologiske mangfoldet kan være vanskelig å fastslå. Bekkekløfta er nordvendt og har gode fuktighetsforhold. En eventuell utbygging vil påvirke fuktighetsforholdene i noen grad, og søkers konsulent anbefaler at det minst slippes en minstevannføring tilsvarende 5-persentilen. Dette vil også redusere de negative virkningene på bunndyr i elva.

NVE vil påpeke at ingen av de rødlistede artene som er registrert i bekkekløfta i særlig grad er knyttet til fuktige miljøer som for eksempel fossesprutsoner, og det er vår vurdering at en eventuell utbygging av Ala dermed ikke vil påvirke disse i nevneverdig grad, gitt et krav til minstevannføring nevnt i

forrige avsnitt. Siden det ikke skal pågå anleggsvirksomhet i bekkekløfta, legger vi til grunn at heller ikke fuglearter som er knyttet til Alagilet vil bli nevneverdig berørt.

Når det gjelder påvirkningene som en utbygging vil ha for den engpregede erstatningsbiotopen, peker konsulenten på at denne kan unngås ved alternativ rørtrasé som beskrevet i søknaden. Dette forutsetter imidlertid aksept fra veimyndighetene, og Statens vegvesen har i sin uttalelse utelukket dette, og vi ser bort fra dette alternativet. Alternativ kan rørtraseen (hovedalternativet) legges utenom naturtypen i en bend/knekk, som påpekt av søkers konsulent.

Bekkekløfter i «Småkraftpakke Valdres»

Fire av de fem småkraftsøknadene som er til behandling i Valdres berører forekomster av naturtypen bekkekløft og bergvegg. Vi er av den oppfatning at det er viktig å se på mulige påvirkninger av bekkekløfter i denne delen av Valdres samlet. Det er ikke registrert bekkekløft som vil bli påvirket av en utbygging av Føssaberge kraftverk, men vi vil likevel bemerke at det også for dette prosjektet er registrert en naturtype med fuktighetskrevende arter langs Storåne, bl.a. den sterkt truede elfenbenslaven (EN).

Planene for Sundheimselvi kraftverk vil etter alternativ I berøre to bekkekløfter som vurderes som henholdsvis viktig (B) og svært viktig (A), og i tilknytning til den øvre bekkekløfta med B-verdi er det også registrert en regnskog (fosserøykskog) av A-verdi. Alternativ II vil berøre en svært viktig bekkekløft (A) og en rik barskog av C-verdi. Det er forekomster av truede arter i flere truethetskategorier i begge bekkekløftsystemene.

Planene for kraftverkene Ala og Rysna vil berøre forekomster av bekkekløfter og bergvegg med verdi viktig (B) og med rødlistearter i kategorien nær truet (NT). I utbyggingsområdet for Gipa er det kartlagt en bekkekløft av lokal verdi (C) uten forekomst av rødlistearter.

Ved en samlet vurdering av bekkekløftene i «småkraftpakke Valdres», skiller Sundheimselvi seg klart ut. En utbygging her vil, uansett alternativ, føre til en redusert vannføring som igjen vil redusere verdien av bekkekløftene og andre naturtyper av svært stor verdi med forekomster av både sterkt truede og sårbare arter. Regnskogen (fosserøykskogen) vurderes å være en av de viktigste i hele landet.

Det framgår av OEDs *Retningslinjer for små vannkraftverk* at tiltak som kommer i konflikt med «kritisk» eller «sterkt truede» arter, eller naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for, som bl.a. omfatter bekkekløfter, ikke kan påregne å få konsesjon. Det er vår oppfatning at dette utvilsomt er av betydning for konsesjonsspørsmålet hva gjelder Sundheimselvi.

For de øvrige søknadene vil ikke utbygging ha tilsvarende stor konsekvens for bekkekløftene, og ved et eventuelt avslag på søknaden om Sundheimselvi kraftverk blir et viktig bekkekløftmiljø ivaretatt i denne delen av Valdres. For de andre søknadene er det vår vurdering at avbøtende tiltak vil kunne ivareta hensynet til berørte bekkekløfter og annen fuktighetskrevende vegetasjon dersom det blir gitt konsesjon. Særlig vil størrelsen på vilkår om minstevannføring vurderes nærmere.

Det må også nevnes at NVE tidligere har avslått en søknad om Ygna kraftverk i Øystre Slidre kommune, i hovedsak begrunnet i hensynet til to bekkekløfter av A-verdi. Søknaden om Ygna kraftverk var i utgangspunktet en del av «småkraftpakke Valdres». Avslaget ble påklaget, men OED gav NVE medhold.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Ala kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, etterundersøkelser av flora og vegetasjon, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 02.09.2016. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I influensområdet til Ala kraftverk finnes naturtypene skogsbekkekløft og en engpreget erstatningsbiotop. Innenfor bekkekløfta finnes forekomster av hvithodenål, (NT), sprikeskjegg (NT) rustdoggnål (NT) og en køllesopp (VU eller NT). En forekomst av taiganål (VU) er usikker, og det foreligger en eldre registrering av smånøkkel (NT). Småblæreglye (EN) er kartlagt utenfor tiltakets influensområde. I tillegg er det gjort observasjoner av hønsehauk (NT) og jaktfalk (NT). Hvilke konsekvenser en eventuell utbygging vil ha for det biologiske mangfoldet er vurdert foran. Det er vår oppfatning at en eventuell utbygging av Ala ikke vil være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 gitt eventuelle avbøtende tiltak.

NVE har også sett påvirkningen fra Ala kraftverk i sammenheng med de fire andre småkraftsøknadene som er behandlet samtidig i Valdres. Når det gjelder problemstillingene knyttet til bekkekløfter i Valdres, er dette vurdert i forrige kapittel. Vi mener at det pga. geografisk nærhet mellom prosjektene Ala, Føssaberge og Rysna er viktig å vurdere samlet belastning. Det er vår oppfatning at en utbygging av alle tre prosjektene vil kunne føre til en særlig belastning på fossefallbestanden i området, men at tiltak hjemlet i naturforvaltningsvilkåret, som etablering av hekkedasser, vil være relevant for å bote på ulempene. Dersom det blir gitt konsesjon, vil hensynet til fossefall bli vurdert nærmere i merknadene til vilkårene om vannslipp for Føssaberge kraftverk, som er et forhold som NOF spesielt har pekt på. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

NOF har konkret reist spørsmål om kvaliteten på biomangfoldkartleggingen. Vi vil vise til at tiltaksområdet både er inventert av søkers konsulent og i forbindelse med etterundersøkelsen nevnt foran. NVE har ingen forventninger om at slik inventering er så grundig at alle arter som kan bli berørt er kartlagt, men det skal gjøres rede for usikkerhet og sannsynligheten for funn av flere sjeldne og truede arter. For alle småkraftsøknadene som er til behandling i «Valdres-pakka» er det vår oppfatning at gjennomførte kartlegginger samlet sett er tilfredsstillende og at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet. NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke skal tillegges særlig vekt i vurderingen av konsesjonsspørsmålet. Av hensyn til bekkekløfta som blir berørt, må størrelsen på et minstevannføringslipp vurderes nærmere, dersom det blir gitt konsesjon.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Landskap/friluftsliv/brukerinteresser

Ala gjennom bekkekløfta Alagilet, og særlig fossen i øvre del av bekkekløfta, er et landskapselement i denne delen av Valdres/Vang kommune. Fylkeskommunen har lagt stor vekt på dette forholdet når de har frarådd konsesjon til Ala kraftverk. FNF Oppland og Naturvernforbundet mener at bl.a. hensynet til Alas landskapsmessige betydning tilsier at søknaden må avslås. Også Fylkesmannen og DNT Valdres nevner dette forholdet, slik det også framgår av saksframlegget til kommunen. Fylkesmannen viser også til at terrenginngrepene som følge av en utbygging vil bli store.

Ala kraftverk er planlagt med en slukeevne på 200 % av middelvannføringen. Dette innebærer at ca. 60 % av tilsiget vil bli utnyttet i kraftverket etter de foreliggende planer. Sammenlignet med andre, småkraftverk uten reguleringsmuligheter, er dette etter vårt syn en moderat utnyttelse av vannressursen.

Fra november til mai, er vannføringen i Ala normalt så liten at kraftverket i deler av tiden ikke vil være i drift. I perioden mai til juli, vil snøsmelting i fjellet føre til betydelig overløp over inntaksdammen etter en eventuell utbygging, med unntak av i enkelte tørre år. Det er særlig på ettersommeren og tidlig høst, når tilsiget normalt varierer en del, avhengig av nedbør, at Ala kraftverk vil påvirke vannføringen på en måte som reduserer Alas betydning som landskapselement.

Figur 2: Ala sett fra Hensåsen den 21.09.2015. Basert på data fra vannføringsstasjonene 12.207 Vinda og 12.13 Rysna, anslår vi vannføringen til å være mellom 1,5 og 2 m³/s. Foto: NVE

På bildet i figur 2 ser vi Ala fra Hensåsen med en vannføring som er vanlig for årstiden. Selv om vannføringen normalt varierer en del på denne årstiden, vil det i de fleste dager bare være minstevannføring tilbake etter en eventuelt utbygging av Ala kraftverk. Det er imidlertid vår vurdering at Ala har en moderat betydning som landskapselement sett fra motsatt side av dalen. Fra dalbunnen og sørsiden av dalføret, er det svært begrenset innsyn til elva.

Sett oppover Alagilet, gjør Ala en sving mot vest før terrenget flater ut innover mot Hugastølen og videre sørover mot Nordre Syndin. Det er øverst i Alagilet at elva har et markert fossefall, se figur 3. Fossen er ikke synlig på avstand, men bare fra relativt nært hold øst for Ala. Bildet i figur 3 er tatt rett ved en fritidsbolig, og dette er det eneste utsiktspunktet mot fossen. Det går en stølsvei fra E 16 opp til Hugastølen og støler lenger mot øst, og det går en sti fra stølsveien ned til fritidsboligen.

Ifølge søknaden er friluftinteressene i området begrenset. Det skal gå en lite brukt sti fra Hugastølen på østsiden av Alagilet ned til Storåna. Det har ikke framkommet opplysninger i forbindelse med høringen som ikke underbygger opplysningene i søknaden. Vi legger ellers til grunn at øvrig bruk av området er knyttet til lokalbefolkningen og grunneiernes bruk av stølene i nærheten.

Figur 3: Fossen øverst i Alagilet. Bildet er tatt på befaringsdagen 21.09.2015. Basert på data fra vannføringsstasjonene 12.207 Vinda og 12.13 Rysna, anslår vi vannføringen til å være mellom 1,5 og 2 m³/s. Foto: NVE

En utbygging av Ala kraftverk vil etter vårt syn utvilsomt redusere den landskapsmessige betydningen av den markerte fossen øverst i Alagilet, og i noen grad redusere Alas visuelle inntrykk i Alagilet forøvrig. Dette vil særlig gjelde etter snøsmeltingen, fra juli og utover ettersommeren og høsten. Vi finner imidlertid ikke å kunne legge avgjørende vekt på dette forholdet i vurderingen av konsesjonsspørsmålet, da Ala kun har lokal landskapsmessig betydning, og at friluftinteressene i området er begrensede.

Fylkesmannen har påpekt at en utbygging vil innebære store terrenginngrep i et krevende terreng. Vi

kan ikke si oss enige i den vurderingen. Inntaksløsningen vil bestå av en betongdam i elveløpet og en nedgravd rørgate fram til inntakskonstruksjonen ca. 140 m lenger nord. Herfra skal vannveien gå i

fjell, og videre i nedgravd rørgate ned til kraftstasjonen. Ingen del av en eventuell utbygging vil etter vårt syn skje i et spesielt krevende terreng, og forholdene ligger godt til rette for anlegget kan istandsettes på en miljømessig akseptabel måte.

Andre forhold

Det er fra søker opplyst at det er oppstuvingsproblemer i området der Rysna og Ala møter Storåne, og at etableringen av Ala kraftverk vil redusere slike problemer med den kraftstasjons plasseringen som er valgt. Vi vil ikke se bort fra at en utbygging av Ala kan ha en positiv effekt på strømningsforholdene i Storåne, uten at dette er vektlagt i nevneverdig grad i vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

FNF Oppland og Naturvernforbundet har påpekt at søknadene i småkraftpakke Valdres er svake når det gjelder vurdering av samlet belastning. NOF Valdres har særlig pekt på at Ala, Føssaberge og Rysna må ses i sammenheng. Utover hensynet til fossefall, er det ikke påpekt spesielle forhold innenfor dette tema fra høringspartene, men det er disse høringspartenes syn at det ikke bør bygges kraftverk i vassdrag som ikke er berørt av utbygging. Vi viser til vår vurdering av temaet samlet belastning i avsnittet som omhandler bekkekløfter i Valdres og i vurderingen av tiltaket etter naturmangfoldloven § 10.

De krav til konsesjonsvilkår som framgår av uttalelsene fra Fylkesmannen og fylkeskommunen vil bli tatt hensyn til dersom det blir gitt konsesjon, bl.a. vil størrelsen på en eventuell minstevannføring bli vurdert nærmere i merknadene til vilkår om vannslipp.

Samfunnsmessige fordeler

En eventuell utbygging av Ala kraftverk vil gi 15,1 GWh i et gjennomsnittså. Denne produksjonsmengden regnes som mye for et småkraftverk. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Ala kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Oppsummering

Ala kraftverk vil produsere 15,1 GWh i et gjennomsnittså og ha en utbyggingskostnad som er vanlig for småkraftverk. En eventuell utbygging vil berøre en bekkekløft med B-verdi, men avbøtende tiltak vil kunne begrense de negative konsekvensene for vegetasjonen i kløfta. Alas vannstreng har en viss landskapsmessig betydning med en markert foss øverst i Alagilet. Fossen er lite synlig fra omgivelsene, utenom helt lokalt, og siden området har begrenset betydning for friluftsliv og andre brukerinteresser, legges det ikke avgjørende vekt på dette forholdet i konsesjonsvurderingen. Vannveien vil være i tunnel over det meste av strekningen. Terrenginngrepene vi være moderate og lite synlige fra avstand.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Skagerak Energi AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Ala kraftverk. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til energiloven

Skagerak Kraft AS har framlagt planer om installasjon av elektrisk høyspentanlegg som innebærer en nettilknytning på en 700 m jordkabel med spenning på 22 kV fram til eksisterende linjenett samt installering av en generator med spenning på 6,6 kV og en transformator for omsetning til 22 kV.

Skageak Kraft AS har søkt om anleggskonsesjon for bygging og drift av nødvendige høyspentanlegg, inkludert generator, transformator og høyspentledning til eksisterende nett. Ettersom det er omsøkt jordkabel, som ved ferdigstilling ikke vil være synlig, mener vi at den 700 meter lange jordkabelen vil ha få negative virkninger for allmenheten. Unntaket kan være kryssingen av dyrket mark, som vil være til ulempe i anleggsperioden. Kabelen kan også være i konflikt med jordbruksaktiviteten i driftsfasen, dersom denne ikke legges dypt nok. For å eliminere denne konflikten, må tiltakshaver etterstrebe å legge jordkabelen i utkanten av dyrket mark, for å unngå eventuelle ulemper ved bruk av jordbruksmaskiner. Jordkabelen skal også krysse Ala. Løsningen for dette vil ivaretas gjennom detaljplanen.

Virkningene av nettilknytningen har inngått i NVEs helhetsvurdering av kraftverksplanene. Vi ser ingen ulemper ved nettilknytningen som ikke kan avbøtes ved tiltak.

NVE har ikke gjort en egen vurdering av kapasiteten i nettet, og tiltakshaver er selv ansvarlig for at avtale om nettilknytning er på plass før byggestart. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjennelse, jmfør konsesjonsvilkårenes post 4.

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggesaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Forholdet til veglova

Det må søkes Statens vegvesen om kryssing av E 16 med rørgate, og ved etablering av nye avkjøringer eller endringer i bruken av eksisterende avkjøringer fra offentlig vei. Statens vegvesen har i sin høringsuttalelse gitt uttrykk for at det ikke vil bli gitt tillatelse til etablering av rørgate under eksisterende bru over E 16.

Forholdet til EUs vanndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i

vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder Miljødirektoratet/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: Vannslipp

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring:

Middelvannføring	l/s	960
Alminnelig lavvannføring	l/s	67
5-persentil sommer	l/s	100
5-persentil vinter	l/s	56
Maksimal slukeevne	m ³ /s	1,92
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	200
Minste driftsvannføring	l/s	100

Søker oppgir at det skal slippes en minstevannføring på 67 l/s hele året. Det planlagte vannslippet om vinteren er i samsvar med den beregnede alminnelige lavvannføringen. Søker har ikke konkret gitt uttrykk for hvordan den planlagte minstevannføringen vil avbøte på ulempene av en utbygging. Søkers biologiske konsulent gir uttrykk for at det minst bør slippes en minstevannføring tilsvarende 5-persentilen om sommeren for å ivareta kvalitetene i Alagilet.

Fylkesmannen har forutsatt at det blir stilt krav om en minstevannføring i samsvar med søknaden. Fylkeskommunen mener det må stilles krav om tilstrekkelig minstevannføring dersom det blir gitt konsesjon.

NVE mener at hensynet til en bekkekløft av B-verdi på utbyggingsstrekningen er det sentrale elementet i vurderingen av størrelsen på et minstevannføringslipp, men også synligheten av Alas vannstreng er et moment. Ifølge søkers biologiske konsulent, og i vurderingene som er gjort i forbindelse med etterundersøkelser av flora og vegetasjon, er det usikkert hvordan de fuktighetskrevede artene vil respondere på vannføringsreduksjon som følge av en utbygging. Selv om hensynet til bekkekløfta ikke er avgjørende i konsesjonsvurdering, er det vår oppfatning at det av hensyn til en føre var-tilnærming må slippes en minstevannføring i samme størrelsesorden som de sesongmessige lavvannføringene. Bekkekløfta er trang og nordvendt, og det er vår vurdering at fuktighetsforholdene i kløfta vil kunne opprettholdes også i sommersesongen ved slipp av en vannmengde tilsvarende 5-persentilen for denne årstiden.

Når det gjelder de landskapsmessige forholdene, er det vår oppfatning at det må slippes en betydelig minstevannføring dersom vannslippet skal avbøte konsekvensene av en utbygging i tilstrekkelig grad. På grunn av Alas begrensede synlighet i nå-situasjonen, og fordi vannføringen i perioden etter

snøsmeltingen ofte er lav, er det vår vurdering at et vannslipp utover de sesongmessige lavvannføringer ikke vil stå i forhold til nytten samtidig som det vil kunne utfordre økonomien i prosjektet i for stor grad.

Ut fra dette fastsetter NVE en minstevannføring på 100 l/s i tiden 01.05.-30.09. og 50 l/s resten av året. I forhold til søknaden vil dette gi en redusert produksjon på 0,1 GWh/år, basert på oppgitt energiekvivalent og våre egne beregninger. Samlet produksjon vil da bli på 15 GWh/år. Etter vårt syn er ikke denne reduksjonen avgjørende for økonomien i prosjektet.

Dersom tilsiget ved inntaket er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi inntaket.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer skal forelegges og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Før utarbeidelse av tekniske planer for dam og vannvei kan igangsettes, må søknad om konsekvensklasse for gitt alternativ være sendt NVE og vedtak fattet. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift og må derfor være avklart før arbeidet med tekniske planer starter.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse.

NVE vil ikke godkjenne planene før det er dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet i nettet og at kostnadsfordelingen er avklart, jmfør våre merknader under avsnittet «Forholdet til energiloven».

Vi viser også til merknadene i vilkårenes post 6 nedenfor, om kulturminner.

Nedenstående tabell angir rammene som ligger til grunn for konsesjonen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Valg av alternativ	Hovedalternativet for rørtrasé.
Inntak	Inntaksdammen plasseres på ca. kote 830, som oppgitt i søknaden. Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring skal godkjennes av NVE.
Vannvei	Vannvei ovenfor og nedenfor tunnel skal graves ned på hele strekningen og tilbakeføres. Rørtraseen skal søkes lagt øst for den engpregede erstatningsbiotopen nedenfor E 16.

Kraftstasjon	Kraftstasjonen plasseres på ca. kote 460, som oppgitt i søknaden.
Største slukeevne	Søknaden oppgir 1920 l/s.
Minste driftsvannføring	Søknaden oppgir 100 l/s.
Installert effekt	Søknaden oppgir 5,98 MW.
Antall turbiner/turbintype	1 Pelton.
Vei	Permanente veier kan etableres som oppgitt i søknad.

Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer i tabellen ovenfor kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8 (jmfør vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Post 10: Registrering av minstevannføring m.v.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Kart

